DE CURAÇAOSCHE BANK (1830—1880)

DOOR

J. VAN ETTINGER

Zooals in een vorig artikel in dit tijdschrift uiteengezet is ¹⁾, had de Curaçaosche Bank zich reeds in de beide eerste jaren van haar bestaan vastgewerkt in hypotheeken, terwijl bovendien hare metaaldekking grootendeels verdwenen was. Ten einde verandering in dezen onhoudbaren toestand te brengen, raadde — zooals eveneens aangestipt is — de Directeur van Curaçao c.a. aan de biljetten der Bank oninwisselbaar te verklaren, terwijl de Directie der instelling in overweging gaf of specie toe te zenden, gestempeld met het woord „Curaçao” ²⁾ of een verbod tot uitvoer van specie uit te vaardigen ³⁾.

De Gouverneur-Generaal gevoelde bij gemis aan opdracht van de Regeering in 't moederland geen geneigdheid een der gegeven adviezen op te volgen.

Gouverneur-Generaal Cantzlaar had te minder lust om zich met deze aangelegenheid te bemoeien, daar hij reeds de Directie van de Curaçaosche Bank op haar eigenmachtig optreden had moeten wijzen. Krachtens artikel 3

¹⁾ De stichting van de Curaçaosche Bank. Jaargang 8, bladz. 485 tot en met 498.

²⁾ Dit denkbeeld, het scheppen van eene afzonderlijke koloniale munt, is op beperkte schaal, nl. alleen voor pasmunt, neergelegd in de Indische Muntwet (Nederlandsch Staatsblad 1854, no. 75) en later ook in de Curaçaosche Muntwet (Nederlandsch Staatsblad 1899, no. 126). Vergl. ook het Advies van de Staatscommissie voor het Muntwezen, ingesteld bij Koninklijk besluit van 6 April 1921, no. 19 (bladz. 66 v.v.).

³⁾ Dit middel is ten gevolge van den wereldoorlog en de daaropvolgende uit economisch oogpunt zeer ongunstige jaren in Curaçao toegepast van 1918 af en in Suriname sedert 1920. Hoewel ten gevolge van den nooit geheel te beletten smokkelhandel het uitvoerverbod niet absoluut kan werken, is toch de afvloeiing van specie tot zeer beperkte afmetingen teruggebracht.

van de Instructie voor de Directie mocht de Bank hare operatiën niet uitstrekken tot het duurzaam beleenen van (verleenen van hypotheeken op) vaste goederen en het disconteeren van wissels dan met machtiging van den Gouverneur-Generaal. Reeds in November 1828 bleek aan den Gouverneur-Generaal, dat de Curaçaosche Bank ongevraagd tot bovengenoemde werkzaamheden was overgegaan. Nadat aan den Directeur van Curaçao ad interim inlichtingen hieromtrent gevraagd waren, gaf deze in zijn antwoord den aangewreven misslag ten deele toe en trachte verder door eene min of meer gewrongen interpretatie van de Instructie zijne gestie te verdedigen. Uit zijn schrijven bleek, dat de beleeningen van koopmansgoederen weinig opbrachten en dat in verband daarmee de Bank hare operatiën had uitgestrekt tot discontoeering van wissels en verleening van hypotheeken. Hoewel het eigenmachtig optreden van de Bankdirectie blijvende afkeuren, zag de Gouverneur-Generaal toch in, dat bij den slechten toestand van den handel de Bank met de schaarsche beleening van koopmansgoederen de door Van den Bosch geraamde jaarlijksche winst van f 10.000.— niet behalen zou, maar in tegendeel gevaar liep met nadeelige saldi te moeten sluiten. Tegen de uitbreiding van de operatiën der Bank tot het disconteeren van wisselbrieven had hij geen bezwaar, mits gezorgd werd dat de endossanten personen waren, als gegoed en soliede bekend. Het verstrekken van gelden op hypotheek meende hij echter te moeten afkeuren, daar de betaling van rente en aflossing niet gewaarborgd was. Het meerendeel van de ingezetenen op Curaçao was volgens zijne meening niet solvent. De achteruitgang van den handel deed de waarde van de eigendommen steeds meer en meer dalen. Het eenige middel om de voorgeschooten gelden met de rente terug te krijgen, zou zijn executoriale verkoop. Eene dergelijke de bevolking onaangenaam stemmende procedure moest echter zooveel mogelijk worden vermeden.

De Gouverneur-Generaal gaf van een en ander kennis aan het Opperbestuur in Nederland en deelde daarbij mede, dat er slechts één middel was om de ongewenschte

beleggingen te ontgaan en toch geen gelden renteloos te laten liggen, nl. het verstrekken door de Bank van f 108.000 aan de Weeskamer te Curaçao, ten einde daarmee uit te keeren en vervallen kapitalen te voldoen. Als onderpand voor het voorschot zouden dienen de door de Weeskamer verstrekte hypotheeken en het fonds dier instelling.

Of laatstbedoelde hypotheeken, welke toch ook verleend waren aan de niet-solvente ingezetenen, meer zekerheid boden dan de eerstvermelde kan met reden betwijfeld worden.

Eer het schrijven van Cantzlaar beantwoord werd, was in Europa eene groote verandering ontstaan, welke zich ook in Nederland deed gevoelen. De Julirevolutie, welke Louis Philippe van den troon stiet en Frankrijk in eene republiek omzette, deed in geheel Europa opschudding ontstaan en riep tal van andere omwentelingen in het leven o.a. de Belgische (September 1830). De opvolger van Elout als Minister van Nationale Nijverheid en Koloniën, de Belg Servais van Gobbelschroy, die tevens Minister van Waterstaat werd, trad nog in het zelfde jaar 1830 af en werd vervangen door den Staatsraad Jhr. Mr. G. C. Clifford, die van 1830—1834 tijdelijk de Directie van de genoemde drie departementen voerde. De wd. Minister vereenigde zich volkomen met de voorstellen van den Gouverneur-Generaal en schreef voor, dat geen verdere verleening van hypotheeken door de Curaçaosche Bank zou mogen plaats vinden dan met speciale machtiging van den Gouverneur-Generaal.

Door de aangegeven gedragslijn was wel de mogelijkheid uitgesloten, dat de Curaçaosche Bank in nog grootere moeilijkheden zou geraken, maar verbetering in hare positie kwam er niet door tot stand. De voortdurende Belgische onlusten en de daardoor ontstane financieele verwickelingen hebben, hoe vreemd 't ook moge klinken, de Curaçaosche Bank van een wissen ondergang gered en tegelijkertijd de Particuliere West-Indische Bank, hare zusterinstelling te Paramaribo, den genadeslag toegebracht.

De steeds ongunstiger wordende toestand van 's Lands geldmiddelen deed den Minister van Koloniën a.i. op uitdrukkelijken last des Konings aan den Gouverneur van de Nederlandsch-West-Indische bezittingen schrijven, dat zonder machtiging van den Koning geen verbintenissen meer mochten worden aangegaan, waaruit betalingen voor het Rijk zouden kunnen voortspruiten. Traités mochten niet meer op het Departement van Koloniën worden afgegeven dan in geval van tijdige fondsbezorging. De Particuliere West-Indische Bank mocht derhalve geen wissels op het Departement van Koloniën meer afgeven boven het bedrag van de door haar bezorgde remises; de instelling mocht geen hypotheek meer verleen, geen voorschotten meer verstrekken, bovendien moest de inwisselbaarheid van hare bankbiljetten worden geschorst. Aan den Gouverneur-Generaal werd overgelaten de noodige wijziging in het Reglement der Bank te maken. Deze maatregelen, welke den bloei dier Bank knakten, vonden feitelijk hun grond in de omstandigheid, dat het kapitaal ad f3.000.000, hetwelk in het moederland moest berusten, nimmer was bijeengebracht. Toch was die Bank in werking gesteld en van 1829—1831 werd ruim f1.200.000 meer getrokken dan overgemaakt. Het meerdere was waarschijnlijk betaald uit de Oost-Indische remises of door het bekende amortisatiesyndicaat. Beide bronnen geraakten door het voortduren van den Belgischen opstand verstoort.

Gouverneur-Generaal Cantzlaar vglgde onmiddellijk de hem gegeven instructies nopens de Particuliere West-Indische Bank op en deelde den Minister a.i. mede, dat het hem wenschelijk voorkwam de voorgeschreven maatregelen ook toe te passen op de Curaçaosche Bank. Voor het overmaken van het Surinaamsch subsidie ad f70.000 naar Curaçao had hij wissels noodig. Deze kon hij niet nemen uit de weinige aan de Particuliere West-Indische Bank aangeboden, omdat daardoor wantrouwen tegen het bestuur zou gaan bestaan.

Zonder verder overleg te plegen met het Opperbestuur riep de Gouverneur-Generaal den Hoogen Raad (tegen-

woordig Raad van Bestuur genaamd) bijeen. Veel moeite om dat lichaam te overtuigen had Cantzlaar niet. Hij had uiteraard daarvoor er slechts den nadruk op te leggen, dat overmaking van het subsidie naar Curaçao door middel van wissels niet geschieden kon zonder de welvaart van Suriname te schaden. Gedurende den tijd, dat er één Gouvernement van West-Indië was (1816—1845), had Suriname de hegemonie en werden de belangen van Curaçao niet steeds voldoende behartigd.

Ten slotte werden de volgende maatregelen genomen:

1°. Bij beschikking van den Gouverneur-Generaal van 28 Mei 1831, no. 503/458, werd bepaald, dat het jaarlijksch subsidie van het Hoofdbestuur te Paramaribo aan het Bestuur van Curaçao voorloopig niet meer zou worden overgemaakt. Het Hoofdbestuur zou in de boeken van Curaçao worden gedebiteerd en het bestuur van Curaçao in de boeken van Suriname worden gecrediteerd.

2°. In het Reglement van de Curaçaosche Bank en de Instructie van de Directie dier instelling werden verschillende wijzigingen aangebracht.

De onder 1°. vermelde beschikking, hoe boekhoudkundig zuiver ze ook was, hielp het bestuur van Curaçao niet aan geld. De bedoeling van Cantzlaar was, dat de jaarlijks benoodigde som genomen zou worden uit de kas der Curaçaosche Bank. Daar het Reglement dier instelling zich hiertegen verzette (vgl. ook artikel 26 van de Instructie), moest hierin een en ander gewijzigd worden.

In den considerans van de verordening van 28 Mei 1831 (P. B. h. b. no. 158), welke hier te lande voor 't eerst openbaar is gemaakt als bijlage van het Koloniaal Verslag over 1849 (Gedrukte Stukken, zitting 1851—1852 (XXVIII), Bijlage B, no. 6), werd in de eerste plaats herinnerd aan het reeds bovenvermelde feit, dat de reservekas der Curaçaosche Bank geen specie van belang meer bevatte en dat de beleeningen van koopmansgoederen dientengevolge waren gestaakt. Verder werd de wenselijkheid voor Curaçao van eene uitsluitend koloniale munt uitgesproken en met eene verwijzing naar den ongelukkigen toestand van het vaderland de onmogelijk-

heid van toezending van specie en overmaking van het jaarlijksch subsidie betoogd. Ten einde den handel te verlevendigen en verdere tusschenkomst in zake het muntstelsel overbodig te maken, werden een 6-tal artikelen van het Reglement der Bank *voorloopig* geschorst en voorts de noodige voorzieningen getroffen.

De inwisseling der bankbiljetten tegen wettig gangbare specie werd tijdelijk gestaakt. Uitdrukkelijk werd verklaard, dat de bankbiljetten dezelfde waarde bleven behouden als de Nederlandsche munt en dat ze in het onderling verkeer zoowel als bij de Rijkskantoren en publieke administratiën tegen de volle waarde moesten worden aangenomen. De operatiën der Bank zouden zijn: beleenen van koopwaren, goud en zilver (niet langer dan zes maanden) en disconteeren van wisselbrieven. Het verleen van hypotheek op onroerende goederen zou slechts mogen geschieden na voorafgaande speciale vergunning van den Gouverneur-Generaal. Voorts zou de Bank gelden blijven ontvangen in rekening-courant van het Koloniaal bestuur en de assignatiën en quitantiën van dat Bestuur in bankbiljetten betalen. Tot waarborg van de bankbiljetten zouden strekken de rest van de reservekas, het jaarlijksch subsidie ad f 70.000 van het Hoofdbestuur te Paramaribo, de panden en voorwerpen bij de Bank beleend en het Gouvernement in het Moederland.

De wijzigingen in de Instructie bij besluit van den Gouverneur-Generaal van 28 Mei 1831, no. 458*b*, hielden grotendeels verband met de wijziging van het Reglement. De Directie kreeg de bevoegdheid de beleeningen ten behoeve van de Weeskamer al dan niet te doen plaats hebben. Den Directeur van Curaçao werd toegestaan het jaarlijksch subsidie van het Hoofdbestuur uit de kas der Bank te lichten en verder daaruit te voorzien in de behoeften van de koloniale kas. De bij de Bank aanwezige specie kwam ter beschikking van dien Directeur, ten einde in dringende gevallen gebruikt te worden.

Door deze maatregelen wist het Gouvernement de Curaçaosche Bank op de been te houden. Al de verwijzingen in den considerans van de verordening van 28 Mei 1831

naar den Belgischen opstand en den treurigen economischen toestand van het Moederland dienden slechts om de werkelijke bedoeling te verbergen: het op de been houden van de Curaçaosche Bank, die zich vastgewerkt had in hypotheeken en wier specie grootendeels weggevloeid was. Dat de maatregelen doel getroffen hebben, blijkt wel daaruit, dat de Particuliere West-Indische Bank, wier biljetten in 1831 eveneens oninwisselbaar werden verklaard, sedert een kwijnend bestaan voerde en in 1848 liquideerde, terwijl de Curaçaosche Bank nog heden bestaat en er zelfs in geslaagd is haar eigen kapitaal en reserves op te bouwen. Door de wijziging van het Bankreglement in 1831 en de *voorloopige* schorsing van de inwisselbaarheid der bankbiljetten, welke maatregel evenwel tot 1892 gehandhaafd bleef, kreeg de instelling een beperkten werkkring en werd ze meer en meer, zooals zelfs van Regeeringswege werd opgemerkt, eene „succursale van 's Lands kas" (Koloniaal verslag over 1849, Curaçao, bladz. 26, Gedrukte Stukken zitting 1851—1852 XXVIII, no. 4).

In het moederland en in de kolonie was de ontvangst van de ten opzichte van Curaçao genomen maatregelen bij verschillende particulieren verre van gunstig. De kooplieden Buijs, de Bordes en Jordan te Amsterdam beklagden er zich over dat de vracht voor de door hen naar Curaçao overgevoerde goederen voldaan werd in oninwisselbaar verklaarde bankbiljetten en verzochten den nopens de Curaçaosche Bank genomen maatregel op te heffen. De te Amsterdam gevestigde West-Indische Maatschappij verklaarde, dat de Curaçaosche Bank de facto in staat van faillissement verkeerde, dat de voor de bankbiljetten overgebleven waarborgen zeer wisselvallig zouden blijken en dat eene groote depreciatie van de waarde der biljetten verwacht kon worden. Zij gaf in overweging f 200.000 aan specie naar Curaçao te zenden ter inwisseling der bankbiljetten. De ondergang van den handel op Curaçao en van de West-Indische Maatschappij zou anders het gevolg zijn van de door den Gouverneur-Generaal genomen maatregelen.

Uit de kolonie kwamen verschillende adressen, o.a. van Lauffer (Oud-Gouverneur van Curaçao) c.s. en van De Veer en Jutting. Onder de ondertekenaars vinden we leden van den gemeenteraad, van den Raad van Politie en van den Raad van Justitie, de beide directeuren van de Curaçaosche Bank, kooplieden, grondeigenaars, enz. De klachten gaan tegen de volgende maatregelen: het verbod van uitvoer van slaven anders dan naar Suriname, tenzij met dispensatie van het Departement van Koloniën; het oninwisselbaar verklaren van het papieren geld: het niet meer overmaken van het — voor de bekostiging van de defensie trouwens ontoereikende — subsidie; de ingevoerde centralisatie, waardoor Curaçao ten onrechte onder dezelfde wetgeving kwam als Suriname; de zware, onbillijk geheven belastingen; de kostbare inrichting der administratie. De adressanten vroegen ten slotte: toezending van specie ter inwisseling der bankbiljetten; vergunning om wissels op het moederland te mogen afgeven; bekostiging van de defensie door het Moederland; verlaging der belastingen; meerdere zelfstandigheid tegenover Suriname en vereenvoudiging van het bestuur.

Naar aanleiding van al deze klachten werd door de Regeering hier te lande het volgende beslist:

1°. Bij Koninklijk besluit van 19 November 1831, no. 48, werd bepaald, dat jaarlijks een bedrag wegens subsidie aan Curaçao op de Staatsbegrooting zou worden gebracht. Voor 1832 werd f 72.932 voor dit doel uitgetrokken. Door dezen maatregel zou de Gouverneur-Generaal weer wissels op het moederland kunnen verstrekken aan den Directeur van Curaçao. Er werd dan ook intrekking van den ten opzichte van de bankbiljetten der Curaçaosche Bank genomen maatregel verwacht of althans verzachting daarvan.

2°. De Directeur van Curaçao en ook de gezaghebbers van St. Martin en St. Eustatius kregen de bevoegdheid om vergunning te verleen voor den uitvoer van slaven elders dan naar Suriname.

3°. Tot wijziging en verlaging der belastingen zou worden overgegaan, zoodra het bestuur zou zijn vereenvoudigd.

Op de overige verzoeken van de adressanten werd òf afwijzend beschikt òf niet nader ingegaan.

Nopens het meest aangevochten punt, de oninwisselbaarheid van de bankbiljetten der Curaçaosche Bank, kwam echter ondanks de verwachtingen der Regeering geen verandering. De opvolger van Cantzlaar als Gouverneur-Generaal Mr. E. L. Baron van Heeckeren (1831—1838) haastte zich na ontvangst van de bevelen van den wd. Minister voor de Nationale Nijverheid en de Koloniën mede te deelen, dat het Koninklijk besluit van 19 November 1831, no. 48, hem geen aanleiding gaf den genomen maatregel nopens de Curaçaosche bankbiljetten in te trekken. „Zoolang nog onbeslist blijft *op welke wijze* in „het tekort van de Eilanden zal worden voorzien, is de „bank voor den Directeur van Curaçao de eenig mogelijke „toevlucht om *bij wijze van leening* de noodige fondsen „voor den dienst te bekomen”. De Landvoogd maakte handig gebruik van de omstandigheid, dat de wijze van overmaking van het Rijkssubsidie aan Curaçao niet was voorgeschreven, om zich ter wille van de invloedrijke Surinaamsche planters in deze aangelegenheid te kunnen onthouden. Buitenlandsche wissels, ook die op het Departement van Koloniën in 't moederland, werden in Suriname verstrekt door de circulatiebank, de Particuliere West-Indische Bank. Zooals wij boven gezien hebben, was aan genoemde instelling in 1831 verboden buitenlandsche wissels af te geven tot een hooger bedrag dan de door haar te maken remises. Nu had de Bank tot het op de begrooting gebrachte bedrag van f 72.932 wissels kunnen afgeven op het Departement van Koloniën, welke wissels de Gouverneur-Generaal had kunnen toezenden aan den Directeur van Curaçao, maar Mr. Van Heeckeren vreesde voor ontstemming bij de bevolking in Suriname, welke zelve geen wissels op Nederland kon koopen en onthield zich van het inslaan van den weg door de Regeering gewenscht. Zodoende bleef de oninwisselbaarheid van de bankbiljetten der Curaçaosche Bank bestaan. Zelfs in het tijdvak van 1839—1842, toen de Particuliere West-Indische Bank toch voor f 750.000 aan buitenlandsche wis-

sels heeft afgegeven, is hierin geen verandering gebracht.

Of de Minister van Koloniën a.i. het meer handige dan juiste antwoord van den Landvoogd niet aanstonds met een imperatief voorschrift heeft geriposteerd, is mij niet gebleken. Waarschijnlijk heeft men aan het Plein in de zaak berust. Immers de oninwisselbaarheid van de biljetten der Curaçaosche Bank heeft geduurd van 1831—1892.

Na de in 1831 genomen ingrijpende beslissing bepaalde de Curaçaosche Bank zich tot de discontatering van wissels, de beleening van koopwaren en het doen van financieele operatiën voor het bestuur der kolonie. De discontatering van wissels maakte gedurende de eerstvolgende 60 jaar het overgrootste gedeelte der totale operatiën uit. Na de wijziging van het Bankreglement in 1831 mocht de Directie slechts met speciale vergunning van den Gouverneur-Generaal gelden op hypotheek verstrekken. Van deze bevoegdheid werd in de eerste jaren geen gebruik gemaakt. De Bank streefde er integendeel naar om zich van de hypotheeken zooveel mogelijk te ontdoen, ten einde de noodige vrijheid van beweging te herkrijgen. De Directie slaagde hierin volkomen. Van de $\pm f$ 350.000 op hypotheek uitgezette gelden was ultimo December 1847 nog overgebleven f 21.000 en ultimo December 1849 f 2.000. De afgeschoven hypotheeken waren bijna geheel ondergebracht bij de Wees-, Onbeheerde en Desolate-Boedelkamer. Deze instelling zette niet alleen de door haar beheerde gelden uit, maar mocht ook gelden van derden ter plaatsing aannemen. Ultimo December 1850 had de Boedelkamer ruim f 330.000.— op hypotheek uitstaan. Ondanks de afschaffing van de slavernij in West-Indië (1862) welke maatregel door de wijze van uitvoering in economisch opzicht onze West niet vooruitbracht, werd het op hypotheek uitstaand bedrag steeds grooter tot het begin Januari 1870 f 1.200.000 beliep. De Curaçaosche Bank zelf is eerst in de zestiger jaren begonnen weer gelden op hypotheek te schieten. Nimmer werd echter een totaal bedrag van f 40.000 overschreden. Deze hypotheeken waren bijna zonder uitzondering het gevolg van mislukte wisseloperatiën. Blevেন de bij een door de Bank gekoch-

ten wissel betrokkenen (trekker, acceptant en endossanten) in gebreke aan hunne verplichtingen te voldoen, dan verplichtte de Bank ze hypotheek op hunne goederen te verleen als waarborg voor verliezen.

Noch in het reglement der Bank noch in de instructie der Directie is iets bepaald betreffende de onderteekening der bankbiljetten. Waarschijnlijk is dit opgedragen geworden aan de Directie en den Secretaris. In 1834 (publicatie 23/24 September, no. 10) werden met de onderteekening der biljetten belast twee door den Gezaghebber van Curaçao aan te wijzen personen uit degenen, die verkiesbaar waren voor den kolonialen raad (eischen: minimum leeftijd van 25 jaar, minstens twee jaren woonachtig in de kolonie, grondbezitter of vertegenwoordiger van een grondbezitter).

In 1839 (P. B. b. h. no. 209) kwam hierin verandering, omdat het Bestuur der kolonie het wenschelijk vond bij de onderteekening der biljetten personen uit den handelsstand te betrekken. Er werd daarom bepaald, dat de bankbiljetten voortaan onderteekend zouden worden door den Secretaris der Bank en door twee personen uit den handelsstand, voor elke uitgifte van bankbiljetten telkens door den Gezaghebber van Curaçao aan te wijzen.

Was in 1831 en de daarop volgende jaren het kapitaal der Bank vrijwel geheel verloren gegaan, na 1840 begon de Directie uit de winsten van het bedrijf, waartoe vooral de wisseldisconteeringen bijdroegen, langzamerhand het kapitaal weer op te bouwen. Door het uiterst voorzichtige beheer en — zooals wij boven opgemerkt hebben — het eischen van dubbele waarborgen bleef de Bank voor groote verliezen gespaard. Eindelijk was ultimo 1868 het kapitaal van f 200.000, waarmede de Bank in 1828 was begonnen, weer bijeengebracht. Toch bleef men de oninwisselbaarheid der bankbiljetten behouden. Het was blijkbaar gemakkelijk geen zorgen te hebben voor grootte en samenstelling der metaaldekking, niet bevreesd behoeven te zijn voor wegvloeiing der specie. In de vijftiger jaren gaf dit vasthouden aan de oninwisselbaarheid der bankbiljetten echter aanleiding tot eene reeks van klachten.

De in een vorig artikel door mij besproken muntregeling van 1826 (P. B. no. 104) werkte slecht. Door de voortdurende wegvloeiing ontstond schaarschte aan munt, vooral aan pasmunt. Dit bracht den toenmaligen gezaghebber van Curaçao R. F. Baron van Raders er toe om in 1838 eene partij Nederlandsche guldens te doen verkappen, ten einde den voorraad beschikbare munt te vermeerderen. Deze maatregel droeg er uiteraard toe bij om de verwarring op monetair gebied nog te vergrooten. In het moederland werd de muntwet van 1816 (Nederlandsch Staatsblad no. 50) vervangen door de muntwet van 26 November 1847 (Nederlandsch Staatsblad no. 69), welke van den dubbelen op den enkelen (zilveren) standaard overging. De gouden munten van *f* 10 en *f* 5 werden negotiepenningen. De aanmaak van zilveren standaardmunt en gouden negotiepenningen zou ook voor particulieren vrij zijn op tijdstippen, dat de Rijksmunt niet voor het Rijk behoefde te werken. Bij de wet van 14 December 1853 (Nederlandsch Staatsblad no. 126; P. B. 1854, no. 12) werd met ingang van 21 Juni 1854 de Nederlandsche muntwet van 1847 toepasselijk verklaard op Curaçao. Volgens de genoemde wet van 1853 zouden vreemde zilveren muntspeciën in de koloniale kassen in betaling worden aangenomen, indien bij Koninklijk besluit de waarde was vastgesteld. Bij die vaststelling werd uitsluitend rekening gehouden met de metaalwaarde der munt. Ter uitvoering van de wet van 1853 werd bij Koninklijk besluit van 3 Februari 1854 (P. N. no. 12) bepaald, dat de Fransche 5 francsstukken voor *f* 2.35 en de Spaansche pilaardaalders voor *f* 2.50 moesten worden aangenomen, mits de geldstukken gaaf en ongeschonden waren. Het lag in de bedoeling de gekapte en gesnoeide munt langzamerhand in te trekken. De reeds meermalen vermelde wegvloeiing deed zich ook nu weer gevoelen. Al spoedig deed de goede Nederlandsche munt agio en ontstond er groot gebrek aan pasmunt, zoodat de oude, ingetrokken munten weer in omloop moesten worden gebracht. Voorts kwam er een groote toevloed van Fransche vijf francsstukken, welke door de bevolking ten onrechte als rijksdaalders werden

beschouwd. In verband met de tarifeering van die stukken voor f 2.35 kreeg men het onderscheid tusschen 1 gulden Nederlandsch courant en 1 gulden Curaçaosch courant = 2 francs = f 0.94 Nederlandsch courant. Dit onderscheid is eerst verdwenen door de (3de) Curaçaosche muntwet van 1899 (Nederlandsch Staatsblad no. 126; P. B. no. 22).

De afvloeiing van de munt werd nu door velen toegeschreven aan de oninwisselbaarheid der bankbiljetten van de Curaçaosche Bank. Zij achtten de zending van $\pm f$ 200.000 aan zilver noodzakelijk en aanvullingszendingen voor het vervolg beslist noodig. Daarentegen waren deskundigen, zooals de hier te lande met verlof vertoevende Gouverneur van Curaçao Jhr. I. J. Rammelman Elsevier Jr. (1849—1854), van een andere meening. Zij voorspelden, dat de naar de kolonie te zenden specie onverwijd zou beginnen af te vloeien en verwachtten alleen redding van het instellen van eene uitsluitend voor Nederlandsch-West-Indië bestemde standaardmunt, benevens van verlaging van het gehalte (640 duizendste) van de toenmalige pasmunt. In het verslag over het beheer en den staat der Kolonie Curaçao en onderhoorigheden over 1855 (Gedrukte Stukken, zitting 1857—1858—LXVIII, no. 29) verklaart Minister Mijer, dat de uitvoering der wet van 14 December 1853 op Curaçao niet aan de verwachtingen heeft voldaan, dat de in omloop gebrachte nieuwe Nederlandsche muntspeciën spoedig zijn weggelvloed en dat gebrek aan pasmunt bestaat. Hij zoekt de oorzaak in het bankpapier, dat sedert 1831 niet meer tegen specie inwisselbaar is en deelt ten slotte mede, dat de Regeering het plan heeft de Curacaosche Bank, die eigenlijk niets is dan eene succursale van de koloniale kas en welker baten hare lasten ruim schijnen te overtreffen, in staat te stellen hare biljetten op vertoon weder tegen specie in te wisselen.

Het Verslag van den staat en het beheer van Curaçao over 1857 van Minister Rochussen (Gedrukte Stukken, zitting 1859—1860, L III, no. 29) geeft eveneens te kennen, dat er gebrek is aan „scheidemunt”. In dat gebrek

zal worden voorzien, indien het bij de Regeering ahangige plan om het Curaçaosche bankpapier tegen zilver verwisselbaar te stellen, verwezenlijkt wordt. Het Koloniaal Verslag over 1858 (Gedrukte Stukken 1860—1861, L X, no. 22) herhaalt de eentonige klacht over de afvloeiing van de zilveren standaardmunt en het gebrek aan pasmunt en verklaart verder, dat aan het plan ten op zichte van de Curaçaosche Bank geen gevolg is gegeven kunnen worden, omdat hiertegen en in Nederland en op Curaçao bezwaren waren gerezen. Aan de langdurige briefwisseling met het bestuur der kolonie was nog geen einde gekomen.

Een van de talrijke klachten over de wegvloeiing van Nederlandsche munt en het gebrek aan pasmunt was die van den Gouverneur R. F. van Landsberge (1856—1859). Hij wees er op, dat de munt voor remises naar Nederland werd aangewend en dat daardoor de Gouvernementswissels op het Departement van Koloniën agio deden. Het eenige middel om verbetering in den toestand te brengen was volgens hem het in de koloniale kassen in betaling nemen van de franc à *f* 0.50. De franc was in Venezuela en Nieuw-Grenada als standaardmunt aangenomen en werd op Curaçao in den omloop voor *f* 0,50 gerekend; daarentegen werd in de koloniale kassen — zooals hiervoor is aangestipt — het 5 francsstuk slechts tegen *f* 2,35 berekend. Het gevolg was wegvloeiing van de meerderwaardige Nederlandsche munt en het zelfs agio doen van het Curaçaosche bankbiljet. Van Landsberge wilde nu door hoogere tarifeering van den franc aan den ongunstigen monetairen toestand een einde maken. Minister Mijer ging met dit voorstel niet accoord; hij zocht de oorzaak dieper en wel in de bankbiljetten van de Curaçaosche Bank, welke volgens hem gedeprecieerd waren. Hij raadde aan Gouvernementswissels op het Departement van Koloniën af te geven en de ontvangen biljetten in te trekken. Zoo doende zou het agio van de Gouvernementswissels verdwijnen en dan zou het geschikte oogenblik voor de openstelling van de verwisseling der overgebleven bankbiljetten tegen specie zijn aangebroken.

Op het voorstel van Minister Mijer ging Gouverneur Van Lansberge niet gereedelijk in. Het scheen of de beteekenis van het voorstel in de kolonie niet goed begrepen werd. Eene langdurige briefwisseling volgde, totdat eindelijk de opvolger van Mijer als Minister van Koloniën J. J. Rochussen (1858—1860) in 1859 aan den Koning goedkeuring verzocht op het plan van zijn voorganger. Hij beschouwde de bankbiljetten van de Curaçaosche Bank als schuldbekentenissen van het Gouvernement en gaf als zijne meening te kennen, dat het Gouvernement de eens gegeven belofte tot verzilvering op vertoon moest nakomen. De Raad van State kon zich met het voorstel in het algemeen wel vereenigen, maar verwachtte van de intrekking van de bankbiljetten schaarschte van ruilmiddelen en vermindering van het bedrijfskapitaal der Bank. Het College gaf ten slotte den raad via den Gouverneur het oordeel van de Directie der Curaçaosche Bank te vragen. De opvolging van dit advies leidde tot nieuwe vertraging. De opvolger van Van Lansberge, J. D. Crol (1859—1866), was van oordeel, dat intrekking van een deel der bankbiljetten de ruilmiddelen schaarsch zou doen worden en stijging der prijzen zou veroorzaken. Hij voorspelde eene spoedige wegvloeiing van de ter inwisseling der bankbiljetten aan te voeren specie en gaf ten slotte in overweging elk jaar een deel van de Rijkssubsidie in pasmunt, verdeeld over verschillende zendingen, te doen aanvoeren.

De opvolger van Rochussen, Mr. J. Loudon (1861—1862) kon zich met de opvattingen van zijne beide ambtsvoorgangers vereenigen en wist de Koninklijke goedkeuring daarop te verwerven. Van Mei 1861—Mei 1862 zou — behalve de gewone Gouvernementswissels tot dekking van het tekort van den kolonialen dienst — in 12 termijnen nog een bedrag van f 50.000.— in Gouvernementswissels mogen worden getrokken. De daarvoor te ontvangen bankbiljetten zouden zonder toestemming van het Opperbestuur niet meer in omloop mogen worden gebracht. Daarenboven kon de Gouverneur nogmaals voor f 50.000.— aan wissels trekken of daarvoor specie ten be-

hoeve van de Curaçaosche Bank laten komen. De Fransche en andere vreemde munt mocht voor niet hooger dan de getarifeerde waarde in de Landskassen worden aangenomen. Door een en ander hoopte men de waarde van de bankbiljetten der Curaçaosche Bank te doen stijgen. Waren de biljetten op pari gekomen en was het agio van de Gouvernementswissels verdwenen, dan zou het oogenblik aangebroken zijn om de bankbiljetten weder inwisselbaar te stellen. De Gouverneur mocht hiertoe echter niet overgaan dan met uitdrukkelijke machtiging van het Opperbestuur. Tot dat tijdstip mocht de Bank hare operatiën niet uitbreiden, indien dit leiden zou tot meerdere uitgifte van bankbiljetten.

Door het aanvangen met de inwisselbaarheid der bankbiljetten over te laten aan het initiatief van den Gouverneur, die zoo sterk daartegen gekant was, week Minister Loudon af van de opvatting zijner beide voorgangers. De gevolgen bleven niet uit; eerst in 1892 is na herhaald aandringen van het Opperbestuur de inwisselbaarheid der bankbiljetten hersteld.

Zooals wij in een vorig artikel medegedeeld hebben, was krachtens de „Instructie” de Directeur van Curaçao o.m. president-directeur van de Bank. Gouverneur Van Lansberge verklaarde echter in 1857, dat hij het bekleeden van het laatstgenoemde ambt in strijd vond met zijne waardigheid als Gouverneur. Met wijziging van de Instructie werd toen met het president-directeurschap het Hoofd van de financieele administratie (tot dien tijd secretaris der Bank) belast. Het ambt van secretaris der Bank werd opgedragen aan den kolonialen ontvanger.

Zooals boven is opgemerkt, werden in 1831 en volgende jaren de hypothecken van de Curaçaosche Bank overgenomen door de in 1713 opgerichte Wees-, Onbeheerde- en Desolate Boedelkamer. In de in 1869 ingevoerde nieuwe wetgeving voor de kolonie Curaçao (P. B. 1868, no. 16) was voor de Weeskamer geen plaats meer. In afwachting van de opheffing dezer instelling — er moest nog voorzien worden in het beheer der boedels in overeenstemming met het nieuwe B.W. — werd de door de Kamer ge-

voerde administratie van particuliere kapitalen — zij had voor $\pm f$ 1.200.000.— aan hypotheken uitstaan — met ingang van 1 Juli 1870 overgedragen aan een nieuw ingesteld zedelijk lichaam, de Hypotheek-bank van Curaçao. Ook het eigen kapitaal der Weeskamer (ruim f 187.000) werd overgedragen. De nieuwe bank werd aangewezen om gerechtelijke consignatiën te ontvangen en om gelden voor minderjarigen te beleggen. Het bestuur zou bestaan uit een voorzitter — te benoemen door den Gouverneur uit de leden van den Raad van Bestuur — en 6 leden — te benoemen door den Kolonialen Raad uit de ingezetenen. De ambtenaren zouden worden benoemd door den Gouverneur en als koloniale ambtenaren aanspraak hebben op pensioen. Het eigen kapitaal zou tot waarborg strekken voor de beleggers. De winsten zouden na aftrek der administratiekosten aan het eigen kapitaal worden toegevoegd. De bank kon bij koloniale verordening ontbonden worden; het batig slot zou dan aan de kolonie vervallen (G. B. 1870, no. 3).

Zooals uit het bovenstaande blijkt, was de instelling eene zuivere Gouvernementsbank. Het koloniaal bestuur waagde zich wederom op het glibberige veld der hypotheekverstrekking.

Daar verzuimd was bij koloniale verordening overeenkomstig art. 185 van het Regeeringsreglement van 1865 (Nederlandsch Staatsblad no. 56) vergunning tot oprichting van de Hypotheekbank voor Curaçao te verleenen — de bank werd dus min eigenaardig als eene „credietvereeniging” beschouwd — moest in deze leemte nog worden voorzien. Dit geschiedde eerst bij de verordening van 16 September 1875 (P. B. no. 13).

Terzelfder tijd werd aan de N.V. „De Curaçaosche Hypotheekbank”, opgericht door een 40-tal ingezetenen, vergunning verleend om voor 99 jaar in de kolonie Curaçao werkzaam te zijn (P. B. 1875, no. 14). Het kapitaal bedroeg f 100.000.— en kon door uitgifte van meerdere aandeelen en toevoeging van overwinst tot f 200.000.— uitgebreid worden. De aandeelhouders zouden, zoolang het kapitaal f 200.000.— niet overtrof, niet meer dan 7 %

rente mogen genieten. De operatiën zouden bestaan in het nemen van deposito's, het verstrekken van gelden onder hypothecair verband tegen hoogstens 7 % rente en het ontvangen van gerechtelijke consignatiën. Deze instelling, welke nog heden bestaat, is een zuiver privaatrechtelijk lichaam.

Met ingang van 1 September 1876 werd eindelijk overgegaan tot opheffing van de Wees-, Onbeheerde- en Desolate Boedelkamer van Curaçao (P. B. 1875, no. 26). De Weesmeester met het personeel der (voormalige) Hypotheekbank van Curaçao werd met de liquidatie belast. De vóór 1 November 1876 door belanghebbenden niet in ontvangst genomen fondsen zouden moeten worden overgebracht ter administratie naar de Curaçaosche Hypotheekbank.

Ten einde de kolonie voor groote moeilijkheden in zake de verstrekking van gelden onder hypothecair verband te bewaren, was de Hypotheekbank van Curaçao met ingang van 1 Januari 1876 opgeheven (P. B. 1875, no. 25). De liquidatie was aan den Administrateur en het verdere personeel der bank opgedragen en mocht één jaar duren. Na afloop daarvan zouden alle hypotheeken, huizen en te vorderen renten overgedragen worden aan de N.V. „De Curaçaosche Hypotheekbank”. Deze verbond zich om den liquidateur de noodige gelden te verschaffen om degenen, die hunne deposito's niet in de overdracht wenschten begrepen te zien, uit te betalen en het personeel te bezoldigen. Bovendien moest de Bank het eigen kapitaal der opgeheven instelling na aftrek van administratiekosten aan de koloniale kas uitkeeren en wel in 15 gelijke jaarlijksche termijnen (1886—1901). Door omstandigheden is deze terugbetaling 5 jaar uitgesteld en heeft zij plaats gehad van 1891—1906. Van 1 Januari 1876 af rekende het Gouvernement zich ontslagen van alle aansprakelijkheid ter zake van de administratie van de Hypotheekbank van Curaçao.

Deze totale omkeer in den stand van zaken, de vervanging van de zuiver-publiekrechtelijke Hypotheekbank van Curaçao, opvolgster van het hypotheekbedrijf

der aloude Weeskamer, door de privaatrechtelijke Curaçaosche Hypotheekbank, was te danken aan de onvermoeide pogingen van de Ministers van Koloniën Van Bosse, Fransen van de Putte en Van Goltstein, die allen van oordeel waren, dat het niet tot de taak van een koloniaal bestuur behoort om hypotheeken te verstrekken. Door een ingezetene van Curaçao, J. Lauffer, afstamming van één der vroegere Gouverneurs, was nog het plan geopperd om het hypotheekbedrijf over te dragen aan eene Algemeene Administratie Kamer, bij Koninklijk besluit voor den tijd van 50 jaar op te richten, maar de Regeering hier te lande gaf de voorkeur aan de oprichting van eene particuliere naamlooze vennootschap.

In September 1867 kwam Gouverneur De Rouville (1866—1870) terug op de in 1861 en volgende jaren op last van Minister Loudon genomen en boven besproken maatregelen. Hij verklaarde, dat deze hun doel hadden gemist en trachtte aan te toonen, dat de bankbiljetten niet gedeprecieerd maar integendeel geapprecieerd waren. De appreciatie van de francs schreef hij toe aan de groote vraag naar die geldstukken. Ten slotte kwam hij met het voorstel de ingehouden bankbiljetten ad f 53.070.— weder in omloop te brengen door het bedrag met tusschenkomst van de Weeskamer op hypotheek te zetten en de rente in de koloniale kas te storten, evenals te beginnen over 1869 de helft van de jaarlijksche winst der Curaçaosche Bank. Minister De Waal (1868—1870) kon zich met de denkbeelden van den Gouverneur niet vereenigen. In de nieuwe wetgeving voor de kolonie was geen plaats meer voor eene Weeskamer, zoodat deze instelling zou moeten worden opgeheven. Het weder in circulatie brengen van de ingehouden biljetten van de Curaçaosche (Gouvernements) Bank zou zijn het scheppen van koloniale schuld buiten de wetgevende macht om, wat niet kon worden toegelaten. Voorts was de Minister van oordeel, dat de vroegere redenen voor het behoud van de Gouvernementsbank niet meer golden en dat de instelling zou moeten worden opgegeven, zoodra eene particuliere vennootschap op Curaçao eene bank zou hebben ge-

sticht. In verband met de voorgenomen opheffing kon de storting van de halve winst der Curaçaosche Bank in de koloniale kas achterwege blijven. Het koloniaal bestuur was blijkbaar van oordeel, dat het met de opheffing der Curaçaosche Bank zoo'n vaart niet zou loopen, want van 1869 af is inderdaad toch de halve winst aan de kolonie uitgekeerd. In strijd met de opvatting van den Gouverneur, dat de biljetten van de Curaçaosche Bank geapprecieerd waren, werden door de leden van het Hof van Justitie Jhr. Rammelman Elsevier en Smeele bezwaren ingediend tegen de betaling van hunne traktementen in naar hunne meening gedeprecieerd papier van de Curaçaosche Bank in plaats van in Nederlandsche specie.

Tot eene beslissing kwam men niet. Minister Van Bosse (1871—1872) opperde het plan om de in 1861 ingehouden bankbiljetten te vernietigen. Het advies van den opvolger van Mr. De Rouville als Gouverneur van Curaçao, H. F. G. Wagner (1870—1877), nopens het plan van Minister Van Bosse hierboven vermeld, was alleszins vernietigend voor de Curaçaosche Bank. Gouverneur Wagner verklaarde, dat de „zoogenaamde” Curaçaosche Bank geen bank was, dat hare bankbiljetten geen munt vertegenwoordigden, maar slechts schuldbekentenissen van het Gouvernement waren en dat bedoelde biljetten gedeprecieerd waren, doordat ze niet op vertoon konden worden verzilverd. De Gouverneur stelde daarom voor, niet alleen de in 1861 ingehouden biljetten te vernietigen, maar met die onbruikbaarmaking jaarlijks voort te gaan, totdat het disagio op de biljetten zou zijn verdwenen. Uit de overwinst zou zijns inziens een fonds gevormd moeten worden tot dekking der bankbiljetten. Zoodra die dekking een nader aan te geven gedeelte, — bijv. $\frac{1}{3}$ of $\frac{1}{2}$ van de biljettencirculatie — vormde, zou tot verzilvering op verzoek kunnen worden overgegaan.

Tegen deze eenigszins ruwe toepassing van de quantiteitstheorie valt nog wel wat in te brengen. De Gouverneur verloor uit het oog, dat schaarschte aan ruilmiddelen zou ontstaan en dat de circulatie aangevuld zou worden met allerlei vreemde munt. Het plan is, zooals vele

reeds genoemde, slechts ten deele tot uitvoering gekomen. In 1873 werd voor een bedrag van f 53.070.— aan bankbiljetten vernietigd. Verdere vernietiging achtte de Gouverneur toen niet meer noodig, omdat het bankpapier 3 à 4 % agio deed, boven de circuleerende vreemde munt en dus z.i. met de Nederlandsche valuta gelijk stond. Terecht was rekening gehouden met de kosten van vracht, verzekering, enz.

In verband met het bovenvermelde ongunstige oordeel van Gouverneur Wagner over de Curaçaosche Bank, alsmede met den algemeenen stichtingsdrang, welke zich na 1870 over de geheele wereld deed gevoelen, staat de poging, welke in 1873 werd aangewend om te komen tot de stichting van eene nieuwe Curaçaosche circulatiebank, geschoeid op de leest van de Surinaamsche Bank.

Deze poging ging uit van Mozes Anker, directeur van de Aruba Island Gold Mining Company, John Leighton en Marc. A. Schaffenburg. De verwezenlijking van deze op groote schaal opgezette plannen bleef echter achterwege tengevolge van den tegenstand der Nederlandsche Regeering ¹⁾.

In 1879 (P. B. no. 21) kwam er wijziging in de sinds 1839 (P. B. h. b. no. 209) voorgeschreven wijze van onderteekening der bankbiljetten. Was die onderteekening toen opgedragen aan den Secretaris der Bank (Administrateur van Financiën) en twee personen uit den handelsstand op het eiland Curaçao, nu werd de Secretaris vervangen door den Voorzitter der instelling. Deze vervanging staat in verband met de bovenvermelde bestuursverandering in 1857, toen de Gouverneur als voorzitter der Bank vervangen werd door den Administrateur van Financiën en deze als Secretaris door den Kolonialen Ontvanger.

De sterke daling in waarde van het zilver en de daaruit voortvloeiende beroering op monetair gebied in de zeventiger jaren deed zich ook in Curaçao gevoelen. In den han-

¹⁾ Nopens dit punt moge verwezen worden naar mijn artikel: „Een vergeten hoofdstuk uit de geschiedenis van het Curaçaosche circulatie-bankwezen” in den 8sten jaargang van dit tijdschrift, bladz. 177 tot en met 182.

del verschenen vreemde gouden munten. Om het gebrek aan pasmunt te verhelpen — de Curaçaosche Bank gaf geene kleinere coupures uit dan *f* 5.— begonnen verschillende societeiten, zooals „Casino”, „Gezelligheid” en „Buiten-Societeit”, bons uit te geven van *f* 1.—, *f* 0.50 en *f* 0.25, welke grif werden aangenomen. Nederland was intusschen schijnbaar overgegaan tot den dubbelen standaard (wet van 26 Juni 1875 (Nederlandsch Staatsblad no. 117), feitelijk na de definitieve staking van de vrije zilveraanmunt (wet van 9 December 1877, Nederlandsch Staatsblad no. 215) tot den gouden standaard. De steeds in acht genomen munteenheid met Curaçao was daardoor, zij 't al niet verbroken, dan toch oplosse schroeven gesteld.